

Kalervo Kustaa Korhosen kertomaa

Isäni suku on lähtöisin Hämeestä, Orivedeltä Tampereen seudulta. Vaarini **Vilho (Vilhelm) Simonpoika Korppoo (Korhonen)** oli yhdeksän lapsisen perheen toiseksi vanhin, ja oli kouluttautunut kanttori-urkuriksi. Vaarini sekä kaksi hänen veljeään olivat jossain vaiheessa muuttaneet Korppoo-sukunimensä Korhoseksi.

Vaari oli syntynyt 6.4.1870, muuttanut Orivedeltä Jurvan kautta Pihtiputaalle 6.4.1900 ja kuollut 6.4.1934 lavantautiin. Kuolinvuoteellaan hän oli etukäteen ennustanut, että 6.4. on myös hänen kuolinpäivänsä. Vaarin komea lauluääni oli ollut paikkakunnalla tunnustettu. Hänen virtensä hautausmaalta siunaustilaisuudesta oli kuulunut Muurasjärveltä päin tuleville Peltoniemen mutkaan saakka.

Vaarin ensimmäinen puoliso oli kuollut 1898. Vaari tuli kahden pienen lapsensa, **Paavon** ja **Alpon** kanssa sukulaispapin kutsumana Pihtiputaalle, seurakunnassa avoinna olleeseen kanttorin virkaan. Pihtiputaalta hän löysi uudeksi elämänkumppanikseen **Alma Sofia Ahrnbergin**. Heidät vihittiin 21.10.1901 jaa heille syntyi seitsemän poikaa: **Herkko, Reino, Hente, Seppo, Eerik, Pentti ja Lauri**. Vartuttuaan kaikki setäni muuttivat pois Pihtiputaalta etsien työpaikkansa eri puolilta Suomea.

Isäni Hente oli vaarin toisen lapsisarjan kolmanneksi vanhin, syntynyt 13.10.1907. Isäni oli suorittanut ammatinedistämislaitoksen uunimuurarikurssin 1935 ja oli ammatiltaan muurari, vaikkakin häntä voisi kutsua monialan ammattilaiseksi. Palopäällystökoulun suorituksesta hänellä on todistus vuodelta 1938. Pihtiputaan kunnan palopäällikkönä hän oli toiminut 1939-1946. Näiden lisäksi hän oli toiminut kunnan ulosottomiehenä, ammattientarkastajana, henkikirjoituksen piiriasiamiehenä ja hän oli myös pitkäaikainen kalastuskunnan puheenjohtaja ja kalastuksen valvoja.

1930-luvulla hän teki kirjansidontaa mm. tuomiokunnan arkistolle. Ystävien, naapurien, ja omat Suomen Kuvalehtien ja Kotiliesien vuosikerrat tulivat sidotuiksi. Isän vapaa-ajan harrastuksiin kuului myös mieskuoro, metsästys ja kalastus sekä mökkeily. Myös sotaveteraanityö oli Henten sydäntä lähellä. Hän oli itsekin 45 %:n sotainvalidi.

Hente ja Saimi Ruuska vihittiin 8.6.1930 Rantalassa (kanttori-urkurin virka-asunnossa). Vuonna 1935 he olivat ostaneet Vilho Paanaselta Hiekkalan tontin ja rakentaneet siihen keittiön ja kammarin käsittävän pienen asunnon, johon olivat päässeet muuttamaan vuonna 1946. Minä synnyin ensimmäisenä lapsena 15.4.1937.

Ensimmäiset elinvuoteni

Ensimmäisistä elinvuosistani ensimmäinen muistikuva on äidin kanssa tehdystä vierailusta kirkolta muutama kilometri 4-tietä Ouluun päin Petäjaniemelle. Siellä asui äidin nuoruudenystävä Hilda Paananen e. Varis, joka oli jäänyt soteleskeksi ja kahden lapsen yksinhuoltajaksi. Olin ehkä 3-4 vuoden ikäinen. Oltiin yön reissulla, mentiin ja tultiin hevoskyydillä, mutten muista kuka meitä hevosella kuskasi. Paluumatkalta on jäänyt sellainen muistikuva, että kun ylitettiin Ruukintiellä Heinäjoki, oli Siitalan kohdalle pysäköity

pitkä kolonna valkoisia ambulanssiautoja, joiden kupeessa oli suuri punainen risti. Muistan jonkun maininneen, että ne olivat Ruotsin lahjoituksia Suomen armeijalle.

Sota-ajan kurjuutta

Isä oli palelluttanut rintamalla jalkateränsä, mistä johtuen hän joutui olemaan pitkät ajat sotasairaalassa. Jatkosodan aikana vuonna 1941 hän oli hyökkäysvaiheen aikana vielä rintamalla. Sen jälkeen ikämiesluokkaan kuuluvat vapautettiin (ennen v. 1912 synt.).

Sota-aikana vallitsi ruokatarpeista, vaatteista ja yleensä kaikesta ja kaikkialla huutava pula. Ei ollut voita, ei sokeria, ja ostaminen oli kansanhuollon korttien varassa. Elämä kotonani oli vaatimatonta. Ruokataloudessa Taimi-äitiä auttoi kunnanlääkäriin taloudessa palveleminen. Sieltä saadut opit ja taidot. Kaikki luonnon antimet kuten marjat ja sienet kerättiin talteen. Peruna kasvatettiin omalla tontilla ja Ristiharjulla. Myös muita juurikasveja, raparperiä ja marjapensaita oli kasvussa. Keväisin otettiin sianporsas kasvamaan ja minun tehtäväni oli jo alle kouluikäisenä kerätä sianruuaksi kelpaavaa rehua kuten horsmaa. Pula- ja sota-aikana ei kyselyt lapsityövoiman hyväksikäytön perään, silloin toimi luonnonlaki, jonka mukaan henkensä pitimiksi piti jokaisen kynnelle kykenevän tehdä mitä määrättiin.

Mustan pörssin kauppaa

Mieleeni on jäänyt yksi sianporsaiden hakumatka. Olin ehkä 8-9 vuotta vanha, kun minut laitettiin hurstisäkin kanssa postiautossa Muurasjärven kylälle, missä mummoni Ida Ruuska oli minua vastaanottamassa ja yövyin hänen luonaan. Seuraavana päivänä menimme yhdessä Lahnalalan taloon (=Salmen äidin syntymäkoti), sieltä ostettiin kaksi porsasta, jotka laitettiin säkkiin ja minut porsassäkin kanssa takaisin kirkolle. Toinen porsaista meni Launosen perheelle ja toinen meille kotiin. Myös lampaita oli joinain kesinä kasvatettavana, että saataisiin lihaa ruokapöytään. Yksi "mustanpörssin" alainen juttu on myös jäänyt mieleeni isäni lampaiden hakureissulta.

Hänellä oli kyytimiehenä Tatu Launonen häkäpönttöautollaan, jolla noutivat kummiperheeltäni Aura ja Viljo Koljoselta Elämäjärven Panninniemen hakalaitumella "pimeästi" kasvatettuja ja valmiiksi teurastettuja lampaanruhoja kummallekin hakijalle. Paluumatkalla he joutuivat Hanslammin suoralla Rönny kylällä sotapoliisien ratsiaan. En muista, että olivatko ruhot hiilisäkissä vai miten he siitä ratsiasta onnellisesti selvisivät. Joskus keväisin otettiin lammas myös kesäkasvatiksi, silloin minun tehtäväni oli kerätä lehtikerppuja ja muuta rehua lampaan ruuaksi.

Sota-aikana vuosina 1943-45 kasvatin myös kessutupakkaa, jonka isä käytti itse tai myös muille. Kesäisin olin hevospoikana Hovilla ja Turpeelassa ajaen heinäkuormat ladolle sekä viljakuormat puintipaikalle. Syksyisin olin taloissa perunan nostossa. Minun velvollisuuksiini kuului myös ns. tinkimaidon haku maataloilta esim. Pasalasta, Elli Närheltä, Leonard Paanaselta ja milloin mistäkin, riippuen siitä, miten lehmät olivat maidossa. En voi unohtaa niitä pikkupojan askeleitäni, kun talvella tallustelin auraamattomia kylän raitteja

pitkin varoen maitohinkin kaatumista. Polttopuiden teko, kantaminen sisälle ja veden haku olivat töitä, jotka minun piti tehdä.

Kaivon kaivajana

Sotavuosien aikana perhekin kasvoi siten, että toinen lapsi **Reijo Olavi** syntyi 10. päivä kesäkuuta 1942 ja kolmas lapsi **Raili Marjatta** 29. kesäkuuta 1944. Kotini oli asuntona hyvin vaatimaton huoneen ja keittiön käsittävä mökki. Ei ollut saunaa eikä kaivoa, mutta naapuriapu oli ulottuvilla. Saunassa käytiin Myllysellä ja vesi haettiin Kantolan kaivosta. Sodan loputtua Hente-isä teki saunan ostamastaan mökistä ja kaivo tehtiin, kun olin noin 10-vuotias. Minun laitettiin kaivon kaivajaksi. Isä laski minut isossa ämpärissä kaivoon, lyhytvartisella lapiolla kaivoin hiekkaperäistä maata sankoon ja isä vinssasi ne ylös. Päivän päätteeksi minun nostettiin taas ihmisten ilmoille. Kaivo on 12 metriä syvä. Kuinkahan monta lapion pistoa tein veden saamiseksi koko perheen yhteiseksi hyväksi.

Kaivonrenkaat juuttuivat välillä kiinni, ja isä teki puusta pienemmät muotit, joilla valettiin pienemmät renkaat ja niillä menttiin syvemmälle, kunnes tuli vettä kaivoon.

Lasten kasvaessa alkoi keittiön ja kammarin käsittävä pieni asunto tuntua ahtaalta ja tilanpuutetta lisäsi vielä Alma-mummon tulo perheeseemme. Lisätilan rakentamiseksi isä myi sotainvaliditeetistaan 15 %, josta sai kertakorvauksena rahaa kodin laajentamiseen. Rakennustyössä olivat apuna Eino ja Taisto Pasanen. Työ sujui ns. vuorovelkaisena siten, että isä oli muuraamassa heidän muilla työmaillaan.

Koti laajenee

Vuosina 1945-46 kotini laajentui kahdella kammarilla. Rakennustöissä olin katon teossa 10-vuotiaana, pärepoikana. Ulkorakennuksen rakentamiseen ei saatu naulojen ostolupaa. Minä keräsin eri puolilta kirkonkylää palaneiden rakennusten raunioilta nauloja isälle. Ulkorakennuksen vuorilaudat tienasin siten, että olin lautapoikana Matti Hämäläisen sahauspaikalla. Panin vuorilaudat myös paikoilleen. Kun **Antti-veli** syntyi syksyllä 1947, oli kotiin saatu sitä ennen sauna ja kaivo. Äidille oli tietysti suuri helpotus, kun nelilapsisen perheen kanssa ei tarvinnut lähteä pesulle ja saunaan naapuriin tai kesäisin jokirannalle.

Sodan jälkeen naapuriin tuli vähäksi aikaa uudet asukkaat. Tirraset Karjalasta. Rouva oli sukkela puhumaan, ja naapurit ihmettelivät, kun näitä sukkelapuheisia sattui kaksi yhtä aikaa kaivolta vettä häkemaan, jotta miten kummassa ne kerkesivät saada toistensa sanomasta selvää.

Tirrasilta sain elätiksi kaneja, niitä oli enimmillään 60 kpl. Lihat syötiin ja nahat möin turkisten ostajille. Talvet elätin niitä Kujalan navetassa lehtikerpuilla. Usein minulla oli myös elättilintuja kuten variksia, hakakoita, lokkeja, haukkoja tai pöllöjä. Niiden ruokintaa varten ongin kaloja ja minulla oli piimätinki Kammolan Hiljalta. Rastaan, variksen ja harakanpesät toisten kylän poikien kanssa etsittiin ja hävitettiin.

Rapuja ja piisameita

Setäni **Herkko Korhonen** oli 1930-luvulla istuttanut Mössönsalmeen 3500-4000 rapua. Istutus oli onnistunut ja rapukanta levinnyt Putaanvirtaan saakka. Serkkuni **Erkki** ja **Unto Korhonen** olivat eräänä kesänä meillä kylässä. Pojat sattuiivat huomaamaan vanhan puhelinkeskuksen luona jokirannassa, että rapuja liikkui joen pohjassa. Silloin tehtiin onget ja lipot. Iltaisin ongittiin ja ravut myytiin Kääriäisen tai Forsselin perheelle.

1940-luvun loppupuolella aloin harrastaa piisamin pyyntiä vanhan joen suulta, rautatietä ja kanavaa ei silloin vielä ollut. Yhtenä keväänä sain niin paljon rahaa piisamin nahoilla, että ostin äidille polkupyörän. Tieto taidostani piisamin nahkojen nylkemisessä oli levinnyt kirkonkylällä. Silloisessa Turistihotellissa Mattilassa piti ravintolaa ja matkustajakotia Ville Paananen tehden sivussa kaikenlaista muutakin kauppaa, ostaen esim. nylkemättömiä piisameita.

Hänen kanssaan sovin, että tultuani kansakoulusta ja jotain syötyäni käyn nylkemässä hänelle piisamit. Joskus nämä otukset saattoivat olla jonkun verran "härskiintyneitä" ja tuoksahdella niin, että nyt voi vain ihmetellä, jotta olihan se hanketta sekin.

Metsästysharrastus

Metsästysharrastus alkoi ilmakiväärillä harjoitellen. Ensimmäisen pienoiskiväärin isä osti **Toivo Pasaselta** Niinikankaalta. Haulikon isä osti 1940-luvun loppupuolella uittopäällikkö Vilhuselta. Se oli 12 kaliiperinen, hanallinen lankapiippu, mustaruuti haulikko. Isä oli huomannut kovan metsästysintoni ja asettanut minulle kiellon, että haulikkoa en saa ottaa metsälle mukaani. Olin 12-12 -vuotias, kun kaivoimme perunaa kotipaikalla ja Tarun haukunta alkoi kuulua Hiekkakankaalta. Onnistuin livahtamaan haulikon kanssa, ja siltä reissulta palasin koppelon kanssa enkä saanut edes selkäsaunaa. Kehityin melko hyväksi ampujaksi, parhaimmilla metsästysreissuilla saatoin ampua kuusi teertäkin lennosta.

Ensimmäisen musta metson ammuin Kivikon kaurapellolle **Eljalan Veikolta** lainatulla 1-piippuisella Samp pionilla. 1950-luvun alussa isä osti uuden haulikon. Ilta oli pimeä hänen tullessaan kotiin ostoksensa kanssa. heti seuraavana aamuna lähdin tämän haulikon kanssa Paloniemen niitylle metsoja kyttämään. Sinä aamuna metsoja ei tullut syönnökselle. Niityllä oli myös toinen metsästäjä, tuttu mies Niilo Saari.

Lähdimme yhtä matkaa pois, pyöriä talutellen. Uimalahden pohjukassa niityllä huomasimme ketun. Sovimme Niilon kanssa, että hän ampuu ketun kiväärillä. Hän ei osunut, ja kettu lähti tulemaan meihin päin vähän sivuttain. Uudella haulikolla ammuin ensin ketun ylitse ohi, mutta toisella paukulla kaatui. Ne olivat ensimmäiset laukaukset sillä aseella ja se pyssy on nyt pojalla.

Sorsanmetsästys on myös ollut mielipuuhiani. Yksi hyvä sorsastuspäivä on säilynyt mielessäni. Ensin aamuyöstä lähdin Tiaisen Martin kanssa Häyhtiölle, mistä saimme kolme lintua. Kotiin tultua kello oli kuusi aamulla, kun istahdin kotini rappusille. Tein päätöksen, että otan koiran mukaani ja lähdän vielä Mainlahteen katsomaan, olisiko siellä

sorsia. Lähdin kahlaamaan hiekkaan päin, ja koira ajoi sorsan kerrallaan lentoon. Tällä tavalla ammuin 14 sorsaa Nuottisaaren kivikolle tullessa. Isä ja **Matti Pirttiaho** saivat tulemaan juuri Herrainsaaresta ja keräsivät sorsat ruohikon rannasta veneeseen.

Kalastusta

Kalastus kuului myös harrastuksiini pienestä pitäen. Isällä oli aina joku kaverinsa mukana kalareissulla Herrainsaaresta. Pääsin minäkin usein isän ja Launosen Tatun tai Kekkonen Reinon mukaan pitkän siiman täyttöön ja soutumieheksi uistinta vedettäessä.

Pitkällä siimalla tuli kalaa yllin kyllin. Lahnoja isä pyydysti joka kevät, niitä tuli paljon ja olivat isoja.

Minä myös ongin ja kävin katiskoilla. Madetta pyydettiin Heinäjokisuulta ja niitä myös saatiin hyvin. Herrainsaaresta sijaitsi 1936 rakennettu lautarakenteinen kalamaja, jonka isä ja kelloseppä Koljonen sekä kunnanlääkäri Armas Åkerblom pystyttivät vuokramaalle. Sinne mentiin 3,5 kilometrin matka soutuveneellä, kunnes isä kävi Kuopiosta ostamassa pienen 1-sylinterisen keskimoottorin. Se helpotti kulkemista. Minä en saanut moottorilla ajaa muuta kuin isän juopotellessa. Silloin minäkin kelpasin kyytimieheksi. Lieneekö syynä ollut se, että kalamaja oli yhteisomistuksessa oleva mökki tai jokin muu syy, mutta meitä lapsia ei isä päästänyt mökille. Äiti ei myöskään ollut siellä mukana. Nämä toiset mökin osakkaat eivät mökkiä käyttäneet, se oli yksin isäni käytössä. Herrainsaaren pohjoispäässä sijaitsevan tontin isä osti suoraan nuorimman veljeni Antin nimiin siinä vaiheessa, kun veljeni oli opiskelemassa Tampereen yliopistossa. Minäkin olin kiintynyt saareen niin, että sain ostettua myöhemmässä vaiheessa viereisen tontin maanomistajalta.

Metallimieheksi

Keski-Suomen Valo Oy:n sähköistettyä Pihtiputaan kirkonkylän teki setäni **Herkko Korhonen** kotiini sähkösiirkkelin, joka oli paikkakunnalla ensimmäinen. Sen kanssa minä 12-14 -vuotiaana kiersin naapurin pojan **Toivo Myllysen** kanssa ympäri kirkonkylää yksityisille ja kunnan kiinteistöille puita pilkkomassa. Isä maksoi Toivolle palkan, minulle ei. Isä ja Herkko-setä olivat sopineet, että 14 vuotta täytettyäni pääsin setäni pajalle Laukaan Kuusaaseen hitsaus. yms. metallityöharjoitteluun kesän 1951 ajaksi. Tämän jälkeen isä peruskorjasi ulkorakennuksemme halko. yms. pienestä varastotilasta pajan, johon hankittiin velkaa ottaen erilaista pajakalustoa mm. hitsauskone, asetyleeni- ja happipulloja, porakoneita, smirkeli, mankeli ym. Minusta tuli hitsari-levyseppä 5-6 vuodeksi Korhosen perheeseen. Isä hoiti firman pr-puolen ja käytti vähän liikaakin Alkon tuotteita. Töitä tuli Pellonraivaus Oy:ltä, Rautatierakennukselta, TVL:ltä, yksityisiltä ja pienemmiltä yrityksiltä niin paljon kuin kerkesin ja jaksoin tehdä. Talvisin sai hitsata ulkosalla ja usein polvillaan maassa, mistä syystä on ollut erilaisia kylmästä saatuja kipupisteitä läpi elämän. Tein pitkiä päiviä ja usein isojen työmaiden koneet piti korjata yön aikana, että päivällä saivat tehdä töitään. Kotoa sain tarpeellisen vaatetuksen, asunnon, ruuan ja elokuva. tai iltamalippuun rahan. Muuta palkkaa en työstäni saanutkaan.

Tulkoon tässä vielä mainituksi, että kunnan rakennustoimistoon oli tullut keväällä 1953 toimistoapulainen Muurasjärveltä. Rakennusmestari teetti kunnalle töitä, antoi puhelimesta ohjeita ja sanoi lähettävänsä tytön tuomaan piirustukset. **Onni Niskanen** osasi olla myös puhemies molemmille osapuolille ja järjestellä asioita. Ja niin siinä kävi, että juhannuksena 1956 menimme kihloihin.

Maksaakin piti - jopa kahteen kertaan

Isä oli varmaan ajatellut alun alkaenkin metallialaa minun ammatikseni. Hän esitti sotaväestä tuloni jälkeen ja perheen perustettuani, että ostaisin verastani varten Hiekkalan tontista maa-alueen. Tämä tarjous ei toteutunut, koska äiti tarvitsi peruna- ja kasvimaata. Naapuri eivät myöskään halunneet metallipajaa lähelleen. Niinpä sitten päädyin ostamaan tontin Putaanvirran toiselta puolelta Ruukintien varrelta, ja ostin isältä kauppakirjalla koko pajakaluston, jonka olin jo vuosien varrella kertaalleen työlläni maksanut. Talousasiainhoito isällä oli muutenkin "retuperällä", häneltä oli jäänyt laina-asioita hoitamatta. Otin isän hoitamattomat lainat nimiini ja puolisoiltani saaduilla lisävaroilla pajakalusto siirtyi omistukseeni. Pankkilainojeni takaajina olivat maanviljelijä **Armas Pasanen** ja kummisetäni kelloseppä **Viljo Koljonen**. Pienteollisuuslainalla ostin lisää pajakalustoa ja pääsin vihdoin oman elämäni alkuun. Siitä alkoi kymmeniä vuosia kestänyt metallimiehen urani.

Jk. Tuota kirjoittaessani tuli taas kerran mieleen, kuinka tärkeää meidän kaikkien olisi ymmärtää mennyttä. Elämä ei aina ole helppoa, mutta ei se ole ollut sitä ennenkään.

Soili Vuorenmaa